

Τούς μαθητές δέν τούς αγαπάμε, τούς διδάσκουμε

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ, Διευθυντού του Περιοδικού "ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ"

Οι πιέσεις πού ασκούνται σήμερα στο σχολείο από τή νέα οικονομία και τή νέα τεχνολογία είναι τόσο ισχυρές και ένδεχεται νά τό αλλάξουν σέ τέτοιο βαθμό κατά τά προσεχή χρόνια, πού νά μὴν εἶναι πλέον αναγνωρίσιμο ἀπό τούς σημερινούς ἀποφοίτους του. Ὅσο πάντως μιλάμε γιά τό σχολείο πού γνωρίζουμε ὅλοι μας, μιλάμε ἀναγκαστικά γιά τόν δάσκαλο. Ὑπάρχουν ἀναμφισβήτητα πολλοί τρόποι νά μαθαίνει κανεῖς, μαθαίνω ὅμως στό σχολείο σημαίνει μαθαίνω μ' ἕναν δάσκαλο, μέσῳ ἑνός δασκάλου. Εἰδικές αἰθουσες, ἐργαστήρια, ἐποπτικά μέσα καί πολυμέσα, ὅλα καλά καί ἀγαθὰ, χάνουν ὡστόσο κάθε σχεδόν σημασία χωρίς τόν ἰκανό δάσκαλο, χωρίς τόν ἰκανό σύλλογο διδασκόντων. Πάρτε τό παράδειγμα τῶν σχολικῶν βιβλίων: εἶναι καί αὐτά βιβλία ὅπως ὅλα τ' ἄλλα καί ταυτόχρονα εἶναι καί ὀλότελα διαφορετικό, ὄχι μόνο ἐπειδὴ δέν τὰ διαβάζει κανεῖς ἄλλος πλὴν τῶν μαθητῶν καί τῶν δασκάλων, σέ συγκεκριμένο χρονικὸ περίοδο καί μέ συγκεκριμένο τρόπο, ἀλλὰ κυρίως ἐπειδὴ εἶναι ἢ γίνονται, αὐτὰ πού εἶναι ὁ δάσκαλος πού τὰ διδάσκει. Τὰ σχολικά βιβλία εἶναι παρτιτούρες: ὁ ἦχος πού θά βγάλουν ἐξαρτᾶται ἀπό τόν δάσκαλο, τόν μαέστρο δηλαδή τῆς σχολικῆς τάξης, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ γνώση, τὴν εὐαίσθησία, τὴν προπαρασκευή, τὸν κόπο του καί βεβαίως ἀπὸ τὴν ἰκανότητά του νά ἐνορχηστρώνει τούς μαθητὲς τῆς τάξης του.

Ἡ παραδοχὴ ὅτι μαθαίνω στό σχολείο σημαίνει μαθαίνω μέ δάσκαλο δέν εἶναι πρὸς συζήτηση. Εἶναι ὅμως, ἀντίθετα, ἀπολύτως συζητήσιμος ὁ ρόλος, τὸν ὁποῖο ἡ σημερινὴ κοινωνία ἀναθέτει στό δάσκαλο, τὸ ἔργο πού ἀναμένει ἀπὸ αὐτόν νά ἐπιτελέσει...

Ἐχῶ τὴν ἐντύπωση ὅτι ὅλο καί πε-

ρισσότερο ἀναθέτουμε σήμερα στό δάσκαλο ὅλων τῶν βαθμίδων - μέ διαφορετικὸ βαθμὸ ἀπαιτητικότητας ἀπὸ βαθμίδα σέ βαθμίδα καί ἀπὸ τάξη σέ τάξη - τὸ ρόλο ἑνός δευτέρου γονιοῦ, ἀναμένουμε ἢ ἀπαιτοῦμε ἀπὸ αὐτόν, ἰδίως οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀστικῶν κέντρων, νά φερθεῖ στοὺς μαθητὲς ὡς γονιὸς καί ν' ἀντιμετωπίσει τὰ προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν καί οἱ πραγματικοὶ γονεῖς κατὰ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τους. Σέ ὅσα σχολεῖα ὑπάρχουν ὀργανωμένες, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, συναντήσεις γονέων καί διδασκόντων, εἶναι πολὺ συνηθισμένο νά θέτουν οἱ γονεῖς πρὸς συζήτηση καί νά ζητοῦν τὴ συνδρομὴ τῶν δασκάλων γιά προβλήματα τοῦ εἶδους ὅτι τὸ παιδί τους βλέπει πολὺ τηλεόραση, δέν τακτοποιεῖ τὸ δωμάτιό του, ζηλεύει τὸν ἀδελφὸ του ἢ τὴν ἀδελφὴ του καί οὕτω καθεξῆς. Ἡ κοινωνικὴ παραγγελία πρὸς τὸ δάσκαλο νά λειτουργήσει ὡς δευτερογενὴς γονιὸς σημαίνει πῶς ἐκεῖνο πού κυρίως ἀναμένεται ἀπὸ αὐτόν εἶναι φιλικότητα, οἰκειότητα, κατανόηση, ἐπικοινωνία, ἀγάπη πρὸς τοὺς μαθητὲς. Αὐτὰ περιμένουν οἱ γονεῖς ἀπὸ τοὺς δασκάλους, τὰ ἴδια ἐπιθυμοῦν καί οἱ μαθητὲς. Ἡ ἀγάπη γιά τὰ παιδιά εἶναι ἡ πρώτη ἀρετὴ τοῦ δασκάλου καί ὁ ὕμνος ἐπαινῶν του. Σ' αὐτὴ τὴν ἀντίληψη προσχωρεῖ καί ὁ δάσκαλος ὄχι μόνο λόγω μειωμένης ἀντιστασιμότητας στὴ συλλογικὴ ἀπαιτήση, ἀλλὰ κυρίως ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους, τοὺς πολλοὺς ἄλλους, ἀπτεταί τῆς δικῆς του ἀνάγκης ν' ἀγαπηθεῖ καί αὐτός.

Ἀφήνοντας κατὰ μέρος τοὺς λόγους πού ἔχουν δημιουργήσει αὐτὴν τὴν κοινωνικὴ παραγγελία πρὸς τὸ δάσκαλο, ἄς σταθοῦμε καί ἄς συζητήσουμε ἀδρομερῶς τί τύπο δασκάλου διαμορφώνει τελικὰ καί, κυρίως, ποιὲς εἶναι οἱ συνέπειες πού ἔχει αὐτός ὁ τύπος δασκάλου στὴ διδακτικὴ σχέση μέσα στό σχολεῖο. Ὁ δάσκαλος λοιπὸν αὐτός εἶναι ἐκεῖνος πού ἰδρύει συναισθηματικὲς σχέσεις μέ τοὺς μαθητὲς, ὁ ψυχολογίζων δάσκα-

*... Ἡ παραδοχὴ
ὅτι μαθαίνω
στό σχολεῖο σημαίνει
μαθαίνω μέ δάσκαλο
δέν εἶναι
πρὸς συζήτηση.
Εἶναι ὅμως,
ἀντίθετα, ἀπολύτως
συζητήσιμος
ὁ ρόλος, τὸν ὁποῖο
ἡ σημερινὴ κοινωνία
ἀναθέτει
στό δάσκαλο,
τὸ ἔργο πού ἀναμένει
ἀπὸ αὐτόν
νά ἐπιτελέσει...*

λος, εκείνος πού δέν προκρίνει νά συναντηθεί μαζί τους στό πεδίο τής γνώσης, αλλά στό πεδίο τών ψυχολογικών αναγκών καί προβλημάτων τους. Δέν είναι απόμακρος, δέν είναι άπαιτητικός όσον αφορά τις μαθησιακές υποχρεώσεις τών μαθητών, αλλά αντίθετα, είναι οικείος, ένας δεύτερος μπαμπάς ή μάλλον μαμά (άνεξαρθήτως φύλου), συζητάει μέ τά παιδιά γιά ό,τι τά άπασχολεί, τούς άφιέρωνει τά διαλείμμά του καί άλλες ένδεχομένως ώρες του έξω-διδακτικού χρόνου του. Είναι φυσικό, επομένως, γιά όλους αυτούς τούς λόγους, νά είναι πολύ έλκυστικός. Τι γίνεται όμως μέ τή διδακτική σχέση αυτού του δασκάλου μέ τούς μαθητές;

Άνάμεσα στό δάσκαλο καί τό μαθητή ύπάρχει - άκόμη - τό θρανίο, σύνορο πού χωρίζει καί ταυτόχρονα ένώνει, μέ τά άνοιχτά βιβλία καί τετράδια πάνω του, τά όποία όρίζουν τό μοναδικό τόπο συνάντησης δασκάλου καί μαθητή. Ο τύπος λοιπόν του ψυχολογίζοντος δασκάλου, του οικείου, του δασκάλου τών άμεσων καί άδιαμεσολάβητων συναι-

σθηματικών σχέσεων μέ τούς μαθητές, καταργεί αυτό τό σύνορο, καταργεί τόν τόπο συνάντησης δασκάλου καί μαθητή, πού είναι ή γνώση καί ή αλήθεια. Άν ή σχέση δασκάλου καί μαθητή δέν μεσολαβείται από τή γνώση, τήν όποία ό πρώτος προσφέρει καί ό δεύτερος άποζητάει καί λαβαίνει, τότε μπορεί νά είναι ότιδήποτε, διδακτική σχέση όμως δέν είναι.

Επιπλέον ό έν λόγω τύπος δασκάλου ένσπείρει στην τάξη τή σύγχυση καί τήν άβεβαιότητα (ποιός μπορεί ποτέ νά είναι σίγουρος γιά τά συναισθήματα του άλλου;) καί τή διχάζει. Όλοι οι μαθητές θά διεκδικούν τή συναισθηματική προτίμηση του δασκάλου, όλοι θ' άμφιβάλλουν άν όντως τήν έχουν, καί όλοι θά ύποπτεύονται καί θά έχθρευονται όσους θεωρούν (δικαίως ή άδικως, δέν έχει σημασία) ότι τήν έχουν κερδίσει. Ένώ λοιπόν ό δάσκαλος αυτός είναι, ύποτίθεται έκφραστής τής ανθρωπιότητας, τής κατανόησης καί τής αγάπης πρός τά παιδιά (έτσι προτιμάει ν' άποκαλεί τούς μαθητές), στην πραγματικότητα εισάγει

στην τάξη τό διχασμό, τήν έχθρότητα καί τή βία του συναισθήματος. Ο ναρκισσιστικός αυτός τύπος δασκάλου - χωρίς μία αναγκαία δόση ναρκισσισμού δέν γίνεται ίσως κανείς δάσκαλος, αλλά άν, όσο περνάει ό καιρός, δέν μειώνεται αυτός ό άφetterιακός ναρκισσισμός, δέν μειώνονται δηλαδή τά επικοινωνιακά τετρίπια καί ή θεατρικότητα, δέν γίνεται κανείς ποτέ ώριμος δάσκαλος - φέρνει μέσα στην τάξη τήν οικογένεια από τή συναισθηματική βία τής όποίας τό σχολείο όφείλει νά λυτρώνει τούς μαθητές.

Τούς μαθητές λοιπόν δέν τούς αγαπάμε, αλλά τούς διδάσκουμε, είμαστε οι όδηγοί τους στό δρόμο τής γνώσης. Η μόνη αγάπη πού όφείλει νά έχει ό δάσκαλος είναι ή αγάπη γιά τό αντικείμενο τής διδασκαλίας του. Άν αγαπάει, παράδειγμα, ό φιλόλογος τόν Όμηρο καί τό Σολωμό, άν τούς διδάσκει μέ γνώση καί συγκίνηση, ή ώφέλεια τών μαθητών θά είναι άπείρωσ μεγαλύτερη από αυτήν πού θά προκαλούσε ό όσσοδήποτε αγαπητικός καταγιάσιμος.

Θέλω νά προλάβω μία παρεξήγηση: άν στέκομαι άρνητικά, όμως, στόν προϊόντα έκψυχολογισμό του δασκάλου, αυτό διόλου δέν σημαίνει ότι υπερασπίζομαι έναν δάσκαλο πού άγνοεί τήν επιστήμη τής ψυχολογίας. Έντελώς τό αντίθετο. Ο δάσκαλος όφείλει νά έχει γνώσεις ψυχολογίας, όσο γίνεται περισσότερες.

Γνωρίζω επίσης ότι οι δάσκαλοι αντίστέκονται στην ψυχολογία καί κυρίως στους ψυχολόγους (έπειδή οι τελευταίοι, φωτίζοντας τά κίνητρα τής συμπεριφοράς τους, τούς δυσκολεύουν νά παίξουν τόν έξουσιαστικό τους ρόλο μέσα στην τάξη) καί είμαι πάλι έντελώς αντίθετος σέ μία τέτοια στάση. Οι δάσκαλοι όφείλουν νά είναι κάτοχοι βασικών ψυχολογικών γνώσεων καί σέ όλα τά σχολεία πρέπει νά προβλέπεται θέση σχολικού ψυχολόγου. Άλλη είναι ή πρόθεσή μου. Θέλω άπλώς νά υπερασπιστώ τό διακριτό ρόλο του δασκάλου καί νά πώ, άπλούστατα, πώς ό δάσκαλος, αυτή ή μορφή πού χωρίς τήν όποία είναι άδιανόητος - άκόμη - ό πολιτισμός μας, είναι εκείνος πού διδάσκει, πού μαθαίνει γράμματα στους μαθητές, πού τούς μαθαίνει νά λογίζονται καί νά έκφράζονται, είναι εκείνος πού τούς όδηγεί στη γνώση καί στην αλήθεια. □

